

Poczucie bezpieczeństwa i zagrożenia przestępczością

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2023

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W kwietniu¹ – jak co roku – zbadaliśmy opinie Polaków na temat bezpieczeństwa i zagrożenia przestępczością. Pytaliśmy, czy Polska jest krajem bezpiecznym, czy ankietowani czują się bezpiecznie w swojej najbliższej okolicy oraz czy obawiają się, że oni sami lub ich najbliżsi mogą stać się ofiarami przestępstwa, zapytaliśmy także o doświadczanie tego typu zdarzeń. O kwestiach związanych z obronnością i ewentualnym zagrożeniem z zewnątrz piszemy w innych komunikatach².

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA

Obecnie 88% badanych uważa, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie, mniej niż co dziesiąty ma przeciwne zdanie (9%), a 3% nie ma opinii na ten temat. W stosunku do ubiegłego roku obserwujemy istotny wzrost poczucia bezpieczeństwa Polaków – o 5 punktów procentowych zwiększył się odsetek uważających Polskę za kraj bezpieczny, a o 4 punkty zmalał udział będących przeciwnego zdania w tej sprawie. Aktualne oceny są bliskie tym z lat 2017 i 2019, kiedy niemal 90% badanych uważało Polskę za kraj bezpieczny. Oceny stanu bezpieczeństwa w naszym kraju od 2016 roku utrzymują się na wysokim poziomie (co najmniej 80% odpowiedzi pozytywnych).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (396) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

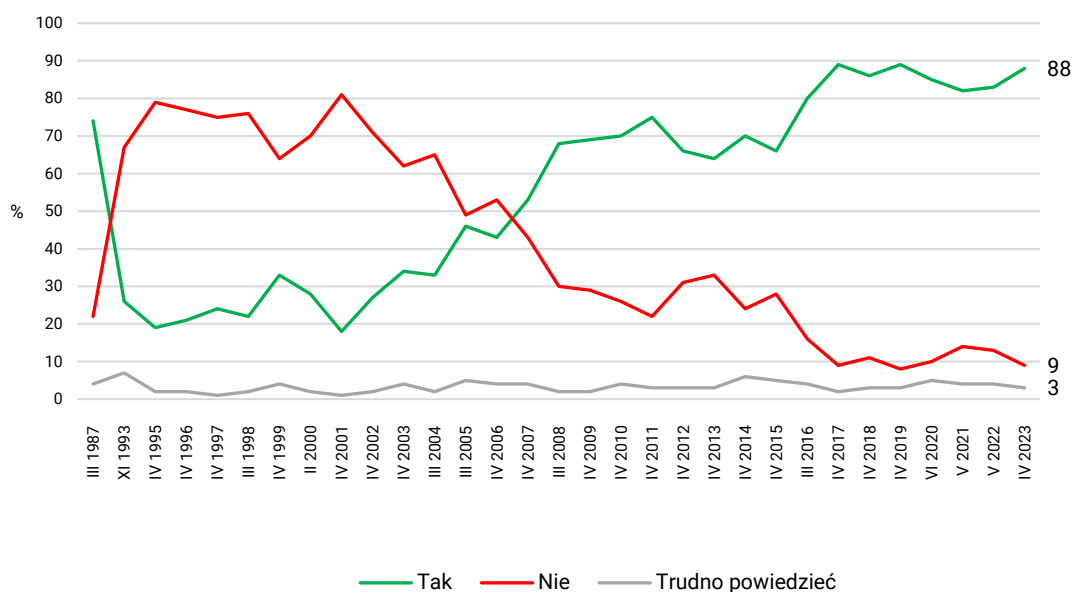
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 11 do 20 kwietnia 2023 roku na próbie liczącej 1081 osób (w tym: 56,9% metodą CAPI, 24,0% – CATI i 19,1% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

² Zob. komunikat CBOS „Polacy o kwestiach związanych z obronnością”, maj 2023 (oprac. B. Badora).

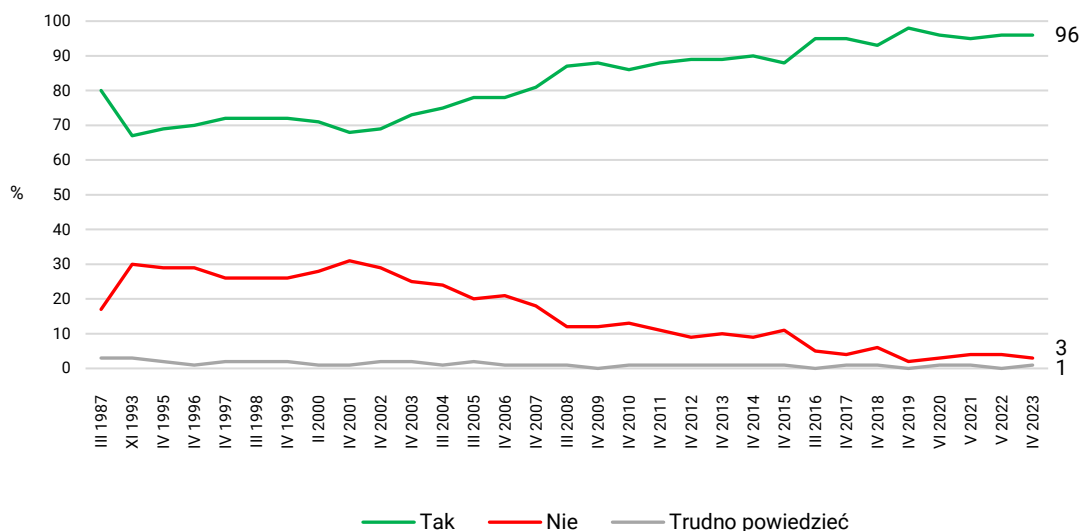
RYS. 1. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie?

We wszystkich grupach społeczno-demograficznych pozytywne opinie na temat bezpieczeństwa w naszym kraju zdecydowanie przewyższają te negatywne. O tym, że w Polsce żyje się bezpiecznie, częściej przekonani są mężczyźni niż kobiety. Najwyższy odsetek podzielających tę opinię jest wśród osób o poglądach prawicowych – w tej grupie takie przekonanie jest niemal powszechne i sięga 96%. Częściej niż pozostali opinię taką wyrażają przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem oraz robotnicy niewykwalifikowani (po 95%). Na kwestię oceny bezpieczeństwa w skali kraju wpływ mają także dochody badanych – wśród osób o dochodach wynoszących co najmniej 4 000 zł na członka gospodarstwa domowego przeświadczenie, że w Polsce żyje się bezpiecznie, podziela 94%, a w grupie o dochodach *per capita* nie wyższych niż 1499 zł – 79%. Jeszcze większe zróżnicowanie występuje ze względu na ocenę własnych warunków materialnych – badani dobrze oceniający swoją sytuację materialną znacznie częściej (92%) twierdzą, że Polska jest krajem bezpiecznym, niż ci określający własne warunki materialne jako złe (66%). Z kolei relatywnie największy udział przekonanych, że w Polsce nie żyje się bezpiecznie, odnotowujemy wśród badanych o poglądach lewicowych (17%), uzyskujących najniższe dochody *per capita* (16%) i źle oceniających własne warunki materialne (30%), a także w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych (14%).

Poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy badanych jest niemal powszechne. W tym roku 96% pytanym (bez zmian w stosunku do roku 2022 roku) odpowiedziało, że miejsce, w którym mieszkają (dzielnica, osiedle, wieś), można nazwać bezpiecznym i spokojnym, a tylko trzy osoby na sto były przeciwnego zdania (3%, o 1 punkt procentowy mniej w porównaniu do ubiegłego roku).

RYS. 2. Czy miejsce, w którym Pan(i) mieszka (dzielnica, osiedle, wieś), można nazwać bezpiecznym i spokojnym?

Poczucie bezpieczeństwa w najbliższej okolicy badanych przekracza 90% w niemal wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Nieco rzadziej niż przeciętnie swoją okolicę za bezpieczną uważają respondenci w wieku 25–34 lata (92%), przedstawiciele średniego personelu, technicy (92%), pracownicy usług (92%), bezrobotni (92%), zajmujący się domem (90%), a zwłaszcza mieszkańcy ponad półmilionowych miast (88%). Warto dodać, że poza największymi aglomeracjami wielkość miejsca zamieszkania w bardzo małym stopniu różnicuje ocenę bezpieczeństwa w najbliższej okolicy.

POCZUCIE ZAGROŻENIA PRZESTĘPCZOŚCIĄ

Nieco więcej niż co trzeci badany (36%, spadek o 4 punkty procentowe względem 2022 roku) obawia się, że może stać się ofiarą przestępstwa, w tym tylko 3% boi się tego bardzo. Większość Polaków nie wyraża takich obaw (61%, wzrost o 3 punkty w porównaniu z ubiegłym rokiem). Podsumowując, zagrożenie przestępczością spadło, po tym jak w latach 2021–2022 utrzymywało się na zbliżonym poziomie. Jak dotąd najwyższy odsetek ankietowanych nieodczuwających obaw obserwowaliśmy w 2019 roku – wynosił on wówczas 66%.

TABELA 1

Czy obawia się Pan(i) tego, że może stać się ofiarą przestępstwa?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IV '96	IV '97	III '98	IV '99	II '00	IV '01	IV '02	IV '03	III '04	III '05	IV '06	IV '07	III '08	IV '09
	w procentach													
Nie obawiam się	30	37	35	40	31	34	32	39	36	45	43	54	59	58
Obawiam się	67	61	62	57	67	65	66	59	63	51	55	44	40	41
Obawiam się, ale nie tak bardzo	50	46	47	43	46	47	52	49	49	42	46	37	34	37
Bardzo się tego obawiam	17	15	15	14	21	18	14	10	14	9	9	7	6	4
Trudno powiedzieć	3	2	3	2	2	1	2	2	1	3	2	2	1	1

TABELA 1 cd.

Czy obawia się Pan(i) tego, że może stać się ofiarą przestępstwa?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IV '10	IV '11	IV '12	IV '13	IV '14	IV '15	III '16	IV '17	IV '18	IV '19	VI '20	V '21	V '22	IV '23
	w procentach													
Nie obawiam się	53	61	59	60	53	49	62	60	60	66	62	57	58	61
Obawiam się	46	37	39	39	45	48	37	38	38	33	36	41	40	36
Obawiam się, ale nie tak bardzo	41	32	35	35	40	44	34	35	34	31	33	37	36	33
Bardzo się tego obawiam	5	5	4	4	5	4	3	3	4	2	3	4	4	3
Trudno powiedzieć	1	2	2	1	2	3	1	1	2	1	2	2	2	2

Mężczyźni częściej niż kobiety nie odczuwają zagrożenia przestępczością (67% wobec 57%). Równie wysoki odsetek niemających obaw w tej kwestii znajdujemy wśród badanych w wieku 25–34 lata (67%), mieszkańców największych aglomeracji (liczących co najmniej 500 000 ludności – 68%), ankietowanych uzyskujących dochód między 1500 zł a 1999 zł na osobę w rodzinie (68%) oraz praktykujących religijnie jeden lub dwa razy w miesiącu (68%). W większym stopniu brak obaw dotyczy także robotników wykwalifikowanych, bezrobotnych i ankietowanych pracujących w spółkach właścicieli prywatnych i państwa (po 68%), przede wszystkim zaś Polaków o poglądach prawicowych (70%).

Poczucie osobistego zagrożenia przestępczością częściej jest udziałem kobiet (42%), badanych w wieku 45–54 lata (43%), mieszkańców miast liczących poniżej 20 000 ludności (41%), a spośród grup zawodowych – pracujących na własny rachunek (44%), rencistów (45%) oraz pracowników instytucji państwowych, publicznych (41%). Dodatkowo relatywnie najwięcej obaw o własne bezpieczeństwo mają badani o najniższych dochodach w przeliczeniu na członka rodziny (49%) i oceniający własne warunki materialne jako złe (48%), a także osoby o poglądach lewicowych (44%).

Tak jak w latach ubiegłych częściej niż o własne bezpieczeństwo Polacy boją się o swoich najbliższych. Obecnie mniej więcej co drugi respondent nie ma obaw, że ktoś z jego rodziny może stać się ofiarą przestępstwa (51%). Niewiele mniej (46%) odczuwa takie obawy, ale tylko co dwunasty bardzo martwi się o bezpieczeństwo swoich bliskich (8%). W porównaniu do poprzedniego roku poczucie zagrożenia przestępczością wobec członków rodziny zmalało – w 2022 roku więcej było obawiających niż nieobawiających się o bezpieczeństwo swoich najbliższych, w tym roku proporcje się odwróciły. Wyniki te są podobne do tych zarejestrowanych w latach 2019 i 2020, a więc przed wybuchem wojny na Ukrainie, choć niekoniecznie musi mieć ona związek z poczuciem zagrożenia przestępczością wobec kogoś z najbliższej rodziny.

TABELA 2

Czy obawia się Pan(i), że ofiarą przestępstwa może stać się ktoś z Pana(i) najbliższej rodziny?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	IX '00	IV '01	IV '02	IV '03	III '04	III '05	IV '06	IV '07	III '08	IV '09	IV '10	IV '11
	w procentach											
Nie obawiam się	30	26	25	30	28	36	34	44	52	50	44	48
Obawiam się	67	72	74	67	69	61	64	53	46	48	54	50
Obawiam się, ale nie tak bardzo	42	45	50	47	45	41	45	41	35	40	45	39
Bardzo się tego obawiam	25	27	24	20	24	20	19	12	11	8	9	11
Trudno powiedzieć	3	2	1	3	3	4	2	3	2	2	2	2

TABELA 2 cd.

Czy obawia się Pan(i), że ofiarą przestępstwa może stać się ktoś z Pana(i) najbliższej rodziny?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	IV '12	IV '13	IV '14	IV '15	III '16	IV '17	IV '18	IV '19	VI '20	V '21	V '22	IV '23
	w procentach											
Nie obawiam się	48	50	43	40	53	52	50	52	52	45	48	51
Obawiam się	50	48	55	58	45	47	48	46	45	53	50	46
Obawiam się, ale nie tak bardzo	42	39	45	46	39	40	40	40	36	42	40	38
Bardzo się tego obawiam	8	9	10	12	6	7	8	6	9	11	10	8
Trudno powiedzieć	2	2	2	2	2	1	2	2	3	2	2	3

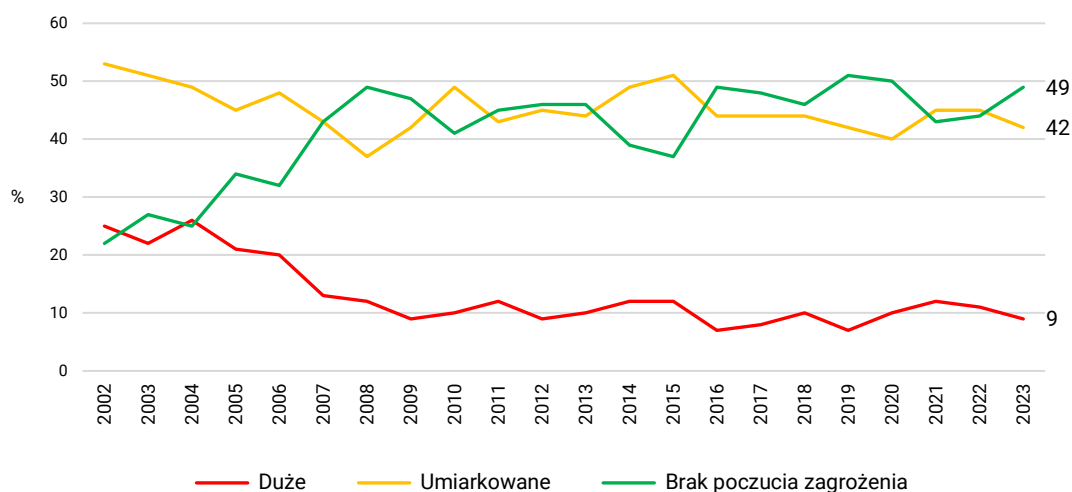
Większy spokój w tej kwestii deklarują mężczyźni (57% nieobawiających się), osoby w wieku 25–34 lata (61%), mieszkańcy miast liczących między 100 000 a 499 999 mieszkańców (57%), bezrobotni (60%) oraz ankietowani o dochodach *per capita* w przedziale od 2000 zł do 2999 zł (59%), a także identyfikujący się z prawicą (59%). Z kolei obawy o bezpieczeństwo członków najbliższej rodziny częściej niż pozostali wyrażają kobiety (52%), badani w wieku 45–54 lata (53%), przedstawiciele średniego personelu, technicy (52%), pracujący na własny rachunek (53%), zatrudnieni w instytucjach państwowych, publicznych (53%), osoby o najniższych dochodach w przeliczeniu na członka rodziny (52%) oraz źle oceniające własne warunki materialne (53%).

Polacy o poglądach lewicowych równie często jak identyfikujący się z politycznym centrum obawiają się, że ktoś z ich najbliższej rodziny może stać się ofiarą przestępstwa (po 52%).

Biorąc pod uwagę odpowiedzi na powyższe dwa pytania, stworzyliśmy ogólny wskaźnik poczucia zagrożenia przestępczością. Tegoroczne wyniki wskazują na wzrost poczucia bezpieczeństwa – brak obaw, iż samemu stanie się ofiarą przestępstwa bądź zagrożeniu takiemu ulegnie ktoś z bliskich, dotyczy 49% ogółu badanych (wzrost o 4 punkty procentowe od poprzedniego roku). Umiarkowane obawy (odpowieź „Obawiam się, ale nie tak bardzo” na co najmniej jedno z pytań) wyraża 42% Polaków, a w przypadku mniej niż co dziesiątego respondenta można mówić o dużym poczuciu zagrożenia przestępczością (9%). Dzięki wskaźnikowi widać również poprawę poczucia bezpieczeństwa Polaków – mniej osób niż w 2022 i 2021 roku wyraża poważne obawy, że oni sami lub ktoś z ich bliskich stanie się ofiarą przestępstwa. W dwóch poprzednich latach umiarkowane poczucie zagrożenia przestępczością było częstsze niż jego brak. Obecnie znowu (tak jak w latach 2016–2019) odsetek ankietowanych, którzy nie doświadczają takich obaw, jest większy niż obawiających się tego w stopniu umiarkowanym.

CBOS

RYS. 3. Poczucie zagrożenia przestępczością

Duże zagrożenie przestępczością częściej wyrażają respondenci w wieku 45–54 lata (13%), mieszkańcy miast liczących od 100 000 do 499 999 mieszkańców (14%), pracownicy usług (13%), osoby pracujące w prywatnych gospodarstwach rolnych (13%), a zwłaszcza źle oceniające własne warunki materialne (28%) i uzyskujące najniższe dochody *per capita* (14%). Najbardziej spokojni o bezpieczeństwo swoje i bliskich są mężczyźni – 55% z nich nie ma poczucia zagrożenia w tej kwestii, osoby w wieku 25–34 lata (57%), badani, których dochody w przeliczeniu na członka gospodarstwa domowego mieszczą się w przedziale 2000 zł – 2999 zł (55%), a także identyfikujący się z poglądami prawicowymi (57%).

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA

Ponad cztery piąte Polaków w ciągu ostatnich pięciu lat nie padło ofiarą żadnego przestępstwa (83%). Wśród pozostałych najczęściej doświadczyło kradzieży (12%, tyle samo co w 2022 roku). Odsetek badanych, którym włamano się do domu, mieszkania lub jakiegokolwiek innego pomieszczenia, sięga 5% i nie zmienił się od 2020 roku. Umyślnego zranienia lub pobicia doświadczyło w ciągu ostatnich pięciu lat 2% respondentów (bez zmian od 2020 roku). Zwiększył się natomiast w porównaniu z ubiegłym rokiem odsetek ankietowanych, którzy zostali napadnięci i obrabowani (z 1% do 2%). O jeden punkt procentowy zmaleł zaś udział osób, które padły ofiarą innych niż wymienione w pytaniu przestępstw, np. mobbingu, oszustwa, wycieku danych czy wyłudzenia (4%).

TABELA 3

Czy w ostatnich pięciu latach przydarzyła się Panu(i) któraś z wymienionych niżej sytuacji:	Odsetki odpowiedzi twierdzących (według terminów badań)											
	VI '99	VI '00	IV '02	IV '03	III '04	III '05	X '05	IV '06	IV '07	IV '09	IV '10	IV '11
– ukradziono Panu(i) coś	22	19	31	28	29	23	22	26	20	16	19	18
– dokonano u Pana(i) włamania (do domu, mieszkania, domku na działce, piwnicy, budynków gospodarczych)	9	8	17	14	17	13	11	16	11	10	10	9
– został(a) Pan(i) pobity(a) lub umyślnie zraniony(a)	4	3	5	6	4	5	4	6	5	4	3	3
– został(a) Pan(i) napadnięty(a) i obrabowany(a)	4	4	5	5	7	4	3	6	4	3	4	2
– stał(a) się Pan(i) ofiarą innego przestępstwa	4	5	7	4	6	5	3	6	5	5	4	4

TABELA 3 cd.

Czy w ostatnich pięciu latach przydarzyła się Panu(i) któraś z wymienionych niżej sytuacji:	Odsetki odpowiedzi twierdzących (według terminów badań)											
	IV '12	IV '13	IV '14	IV '15	III '16	IV '17	IV '18	IV '19	VI '20	V '21	V '22	IV '23
– ukradziono Panu(i) coś	17	15	16	17	12	14	15	11	11	10	12	12
– dokonano u Pana(i) włamania (do domu, mieszkania, domku na działce, piwnicy, budynków gospodarczych)	9	8	8	10	7	7	7	6	5	5	5	5
– został(a) Pan(i) pobity(a) lub umyślnie zraniony(a)	4	2	3	4	3	3	3	3	2	2	2	2
– został(a) Pan(i) napadnięty(a) i obrabowany(a)	4	3	3	2	2	2	3	1	2	1	1	2
– stał(a) się Pan(i) ofiarą innego przestępstwa	4	5	6	5	4	4	4	3	4	4	5	4

Stosunkowo najczęściej ofiarą któregoś z przestępstw padli najmłodszy badani (29% w wieku 18–24 lata), mieszkańcy ponad półmilionowych miast (28%) oraz tych liczących między 100 000 a 499 999 mieszkańców (25%), zajmujący się domem (28%) i w ogóle nieuczestniczący w praktykach religijnych (25%). Wpływ na częstsze bycie ofiarą któregoś z badanych przestępstw mają też dochody, choć nie jest to zależność liniowa. Najwyższy odsetek osób, którym przydarzyła się któraś z opisanych sytuacji, znajdujemy wśród respondentów o najniższych i najwyższych dochodach *per capita* (po 26% wśród uzyskujących do 1499 zł i co najmniej 4000 zł na członka rodziny). Patrząc jednak na subiektywną ocenę warunków materialnych badanych, częściej ofiarą przestępstwa w ciągu ostatnich pięciu lat padały osoby, które oceniają je źle (25%).

W stosunku do ubiegłego roku wzrosło przekonanie, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie. Zmalało poczucie zagrożenia przestępczością wśród badanych i obawy, że ktoś z ich najbliższej rodziny może paść ofiarą przestępstwa. O ile w dwóch poprzednich latach nad brakiem obaw przeważało umiarkowane poczucie zagrożenia przestępczością, to w tym roku proporcje odwróciły się i znów (tak jak w latach 2016–2019) odsetek ankietowanych, którzy nie martwią się o bezpieczeństwo własne i swoich najbliższych, jest większy niż obawiających się. W drugim roku wojny toczącej się za naszą wschodnią granicą poczucie bezpieczeństwa Polaków jest bardzo wysokie, przynajmniej jeśli chodzi o zagrożenia wewnętrzne, a w odniesieniu do najbliższej okolicy – niemal powszechne.

Opracowała

Marta Bożewicz